

HATÁRSÁV, TELEP

A budapesti Kossuth-klubban megtartott irodalmi est bevezetője

B Ö N D Ö R P Á L

Maurits Ferencet és Sinkovits Pétert, az 1968-ban megjelent, *Hol ó hol* című, fiatal költőket bemutató antológiában ismerhette meg a jugoszláviai magyar olvasóközönség, irodalmunk középnemzedékéhez tartoznak tehát. Ritkán megszólaló, de a költészethez mégis visszatérő alkotók mind a ketten. A megközelítően egyidejű indulás ellenére két végtelenül különböző költői világ rövid bemutatására vállalkozunk ezúttal.

„Írni és festeni: mindkettőt ugyanaz a szó jelölte a régi Egyiptomban” – áll Maurits Ferenc 1970-ben megjelent, *Piros Frankenstein* című rajzmappájának elején a mottónak választott mondat. Érthető, hogy a festő, aki rajzfüzetébe néhány versét is becsempészte, a költészet és festészet közeli rokonságára hívja fel figyelmünket, de az igazat megvallva, amikor nem rajzol, hanem verset ír, Maurits másképpen tartja kezében a tollat. Mikor verset ír – ócska szójáték, de lényegre tapintónak érezzük –, Maurits, a festőművész nemcsak arról feledkezik meg, hogy festő, de arról is, hogy művész. Ennek az előnyei és hátrányai alakítják a versét különbözővé: inkább érvényes ez az 1976-ban megjelent első verseskönyvére, a *Telepre*, s kevésbé a hét évre rá kiadott *Miniatur galériára*.

A Telep Újvidék elővárosának a neve. A második világháború utáni években még tisztán magyarlakta, ma már csak nyomaiban létező városrész, a festő (és költő) gyermekkorának a vidéke. Vagyis az emlékezet egy érzelgős költészet lehetőségének tájkain kóborol, a költő újra a félárva szemével néz körül egyfajta gettóban. Hogy ennek csapdáit elkerülje, Maurits versbeszédét teljesen lecsupaszította; kopár kijelentő mondatok követik egymást költeményeiben. Látszólag csupán tényeket közöl: mindennapi és különös eseményekről számol be, különcökről és egyszerű emberekről rajzol portrét. Látszólag. A poénra hegyezett verseknél figyelhető meg könnyebben, hogyan billenti a költészet irányába mondatait Maurits, élvezhetőbben viszont ott, ahol lehetetleny,

alig észrevehető hangsúlyváltoztatással teszi ezt. Minimális eszközökkel költszített nemesített szociográfiai jegyzetlapok a *Telep* emlékező versei.

Tarkább, gazdagabb a *Miniatur galéria* versvilága. Kultúrélményeinek versbreviáriumáról lévén szó, ez érthető is. Találunk ugyan példát előző kötetének módszerére e könyvben is, de általában itt már neki is meg kellett szenvednie a szóért, megküzdnie a képért. Paradoxon ez: második kötetének versei kevésbé expresszívok, mint az elsőnek ösztönös telitalálatai, de költőivé itt ért be végérvényesen Maurits Ferenc.

Harmadik verseskötete jelent meg az idén Sinkovits Péternek, a *Határsáv*. Az 1976-ban megjelent *Drótsövény* és az 1983-as *Mélyrepülés* világában találjuk magunkat újra. Sinkovits irodalmi elődeit az olasz hermetizmus költőiben véljük felfedezni. Nem Montale zártabb, inkább a fiatal Quasimodo lazább építkezése ez. Több mint fél évszázad és kétezer mérföld a távolság. A vegetáció nem örökzöld, a házak nem kövekből, de földből és agyagból, kevésbé tartós anyagból épülnek. Ott bárkák korhadnak a tengerparton, itt csőszkunyhók roskadnak össze. Romlandóbb anyagból vannak a pannóniai kisvárosok, mint a szűk utcácskájú halászfaluk. És a pusztulás bűzét sem nyomja el a tenger sós illata. De a társadalom hullámvásárai nagy hasonlóságot mutatnak, itt is megtörtént már egy *marcia su Roma*. De akkor is: egy szelídebb szürrealizmussal keresztezett hermetizmus hangján megszólalnia a költőnek? Korszerűtlennek lennie? A költészet mindig valaminek ellenére születik. Például az elvárásaink, az előítéleteink ellenére. Így lesz harmadik kötete az előzőek szerves folytatása, és mégis más. Ma már nem, vagy ritkábban, érzélgős; kedvetlenebb, de keményebb. Tudja, hogy: *erősnek tett / gyöngének az erény / bölcsnek az egyensúly-remény // a hírmondó szava pedig / száll leng valamerre* – de akkor is mondja csak tovább, amit mondania kell. Közben, a korszerűtlenség jegyében azt is, jelmezeket cserél, tógát ölt, majd frakkot. Udvari zenészek, római történetírók, párbajhősök lépnek színre. Váruddarok, paloták bálterme – már-már ellenszenvünket kiváltó, de legalábbis viszolygást keltő, csiricsaré kulisszákat állít be verse háttereként Sinkovits, hogy aztán hirtelen ötettől vezérelve, kitolja őket versének színpadáról, és mi meglepődve pillantjuk meg ekkor a kulissza mögött, a kulissza helyén felbukkanó ismerős kis utcácskát, melyen útan munkára, vagy onnan hazafelé, naponta végigsietünk; lehetséges, hogy holnap városunk hangulatos, meghitt kis zugait is, mint egy festett kulisszát, kitolja e közép-európai nyikorgó padlójú színpadról egy még ügyesebb bűvész, vagy az emberi butaság? Lehetséges. Naponta tapasztaljuk. Többek között erről, erről is tudósítanak Sinkovits Péter többszörösen áttételes versei. Ma már kevésbé metaforikusan ugyan, mint tegnap, de annál nagyobb elszántással.